

8 НАПРЫКАНЦЫ

УСЕ МЫ РАЗАМ

ЛЯЦІМ ДА ЗОР...

Наш Максім Багдановіч

Некалі прафесар Вячаслаў Рагойша прыгадаў вельмі шчымлівы выпадак. Неўзабаве пасля палёту Юрыя Гагарына ў космас па рэспубліканскім радыё чыталі вершы, прысвечаныя «касімічнай тэме». Вядома, большасць радкоў былі залішне пафаснымі, дэкаратыўнымі, напісанымі на заказ. І раптам — родная класіка, «Я хацеў бы спаткацца з Вамі на вуліцы...» Багдановіча!

*Навошта ж на зямлі
Сваркі і звадкі, боль і горыч,
Калі ўсе мы разам ляцім
Да зор? —*

прамаўляе прачула голас дыктара. І гэта, безумоўна, наводзіць на думку аб тым, што інтэлектуал Багдановіч меў глабальнае, сусветнае мысленне, якое апырэджвала час. Ён бачыў любую «краіну-браначку» Беларусь, быццам з космасу, у атачэнні блізкіх і далёкіх суседзяў. «Каб любіць Беларусь нашу мілую, трэба ў розных краях пабываць», — напіша значна пазней Аляксей Ставер. А Максім Багдановіч прыйшоў да гэтага на старце творчага шляху, у пачатку мінулага стагоддзя. І калі і не пабываў у многіх краінах фізічна, але духоўна здзейсніў, нібы экскурсавод, падарожжа для беларусаў па вялікім свеце.

Малады паэт з гонарам пісаў: «У мяне на Беларусі народ!». Але народ, які, на жаль, на той час яшчэ быў знаёмы з дасягненнямі суседніх народаў недастаткова... І не праз цёмрашальства, глухату ды слепату. Такімі былі палітычныя ды сацыяльныя ўмовы існавання, што стрымлівалі культурнае развіццё. Дык хто як не Багдановіч-кніжнік адкрые новыя далагляды, падорыць мове гнуткасць і здольнасць да эксперыментаў-перастварэнняў? «Намагаючыся зрабіць нашу паэзію не толькі мовай, але і духам, і складам твораў шчыра беларускай, мы зрабілі б цяжкую памылку, калі б кінулі тую вы-

вучку, што нам давала светавая (найчасцей еўрапейская) паэзія. Гэта апошняя праца павінна ісці поўным ходам. Было б горш, чым нядбальствам, нічога не ўзяць з таго, што соткі народаў праз тысячы год сабіралі ў скарбніцу светавой культуры», — пісаў у артыкуле «Забойцы шлях» (1915) Максім Багдановіч.

Але не толькі ў крытычных развагах развіваў гэтую думку, а прагна, з неймавернай стараннасцю і несумненным прафесіяналізмам, перакладаў сусветную спадчыну. Нядзіўна, што і сёння пераклады творцы з лацінскай, нямецкай, украінскай, рускай ды многіх іншых моў лічацца ўзорнымі, кананічнымі. Таму, што паэт не толькі сачыў за моўнай дакладнасцю і адпаведнасцю, але і намагаўся заўсёды перадаць дух эпохі, народа, радзімы твора-арыгінала. Напрыклад, калі гэта наследаванні з японскай паэзіі (танка), то верш выразна па-філасофску разважлівы, сузіральны. З іспанскай — палкі, пацудзёвы, рытміка-інтанацыйны яго малюнак незвычайна насычаны. А яшчэ паэт арыгінальна прыўносіў у творы роднае, беларускае. «Славутую асану ў Гейнэ, што «расла на голыя вяршыні», Багдановіч пераносіць... на курган. <...> Перакладаючы другі верш Гейнэ («Закон жыцця») і сутыкнуўшыся з думкай пра тое, што чалавеку, калі ён бедны, «дадаць нават малое прыйдзеца», Багдановіч піша так: «Усё вазьмуць, ні скарынкi не аставяць». Як пры канфскацый за сялянскія надоймікі», — адзначаў Рыгор Бярозкін у сваім славуцім «расказе пра М. Багдановіча» — «Чалавек напярэводне».

Асноўнае ж месца ў перакладчыцкай спадчыне Багдановіча належыць французскай паэзіі (22 творы П. Верлена і адзін санет А. Ф. Арвэра). Цікава, што паэт вельмі даражыў сваімі перастварэннямі славуціх французаў і часам ставіў іх нават вышэй

за сваю арыгінальную творчасць. Пра гэта сведчыць ліст Максіма ад 29 ліпеня 1912 г. у «Нашу ніву»: «Надумаўся я памясціць у зборніках і пераклады з Верлена, каторыя раней надалаў у Пціер. Пераклады да арыгінала блізкія і, калі я магу іх справядліва ацаніць, — добрыя... Ва ўсякім разе пераклады Верлена больш вартыя друку, чым гэтыя трафарэты, да ліку каторых трэба прыпісаць і верш «Шмат у нашым жыцці ёсць дарог...»

Да таго ж, спасцігаючы мудрасць замежных паэтычных крыніц, Максім Багдановіч звяртаў вялікую ўвагу і на форму. У жаданні «прышчапіць да беларускай пісьменнасці здабыткі чужаземнага паэтычнага труда» паэт распрацоўваў так званыя цвёрдыя формы верша — санет, рандэль, рандо. І вельмі паспяхова! Пасля такога называець беларускую мову выключна сялянскай ды мужыцкай было вельмі складана...

Гарманічна спалучаючы ў сабе гарачы патрыятызм з разумным інтэрнацыяналізмам, Багдановіч паказаў беларускаму чытачу галерэю творчых партрэтаў літаратурных талентаў іншых краін. Пісаў ён пра М. Ламаносава, А. Пушкіна, А. Талстога, М. Лермантава, К. Рылеева, У. Адоўскага, М. Някрасава, А. Чэхава, В. Брусава, У. Самійленку, І. Франка, У. Віннічанку, Г. Чупрынку, Т. Шаўчанку, М. Ахжэнцага. Уражваюць і этнаграфічныя нарысы Максіма Багдановіча «Червонная Русь», «Угорская Русь», «Галицкая Русь», «Украинское казачество» і іншыя.

Цікава, радаваўся ці засмучаўся б Максім Багдановіч актыўным глабалізацыйным працэсам, што адбываецца сёння? Невядома. Але, пэўна ж, нагадаваў бы нам, што засваенне далёкага, экзатычнага мае глабальную мэту — лепш зразумець саміх сябе.

Юлія АЛЕЙЧАНКА.

Максім Багдановіч

ЯПОНСКІЯ ПЕСНІ

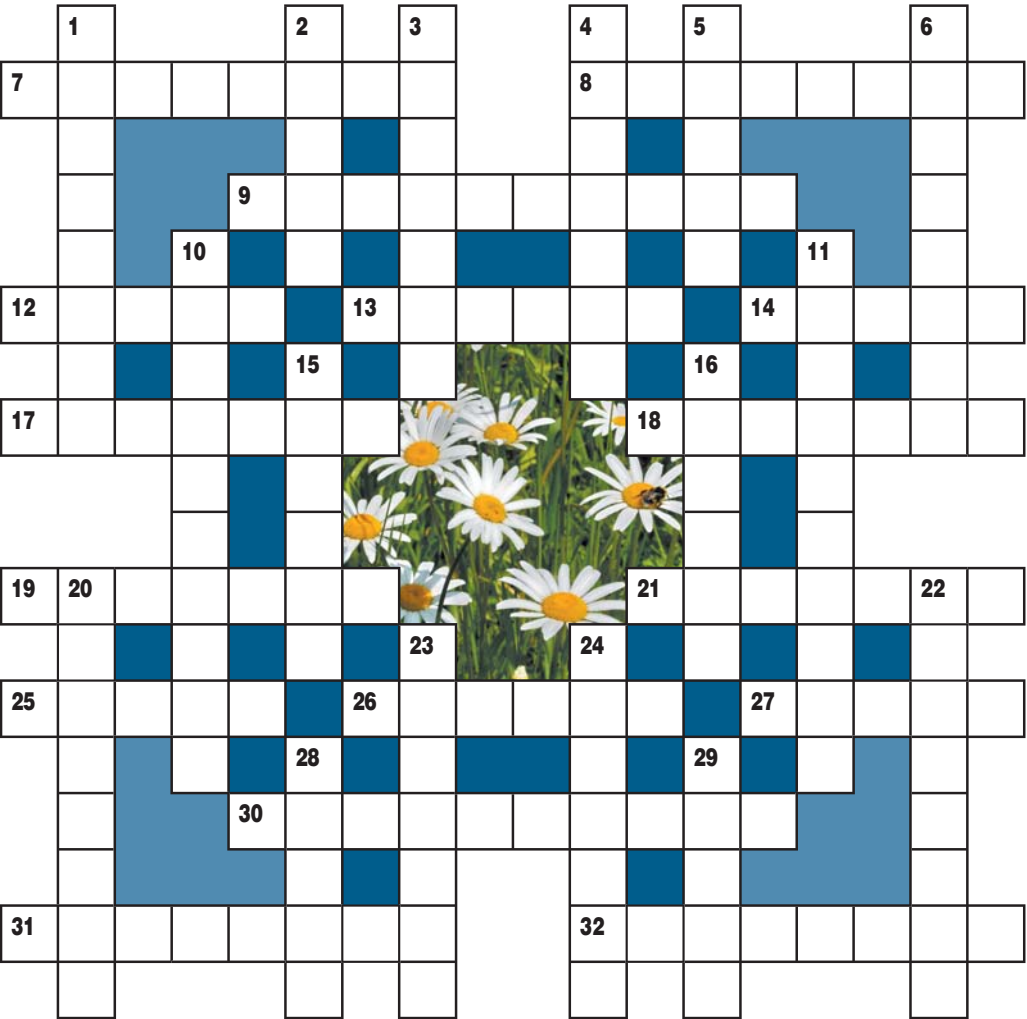
Ах, як спявае
Сінявокая птушка
Ў муках кахання.
Сціхні, птушачка, сціхні,
Каб не тамілася я.

Мілая, згадай:
Веяла цёплай вясной,
І вішні цвілі.
Калыхнуў я галіну, —
Белы цвет асыпаў мя.

Дзіўна квопья,
Ірдзяныя, жоўтыя,
Сіняватыя
Лісточкі асеннія
Крыюць ядвабам шляхі.

Ўсё знікае
І следу нат не кіне,
Як шэры попел
Ад чорнага агнішча,
Развеены вятрыскам.

КРЫЖАВАНКА-ПЕРАКЛАД

Перакладзіце з рускай мовы на беларускую наступныя словы:
ПА ГАРЫЗАНТАЛІ:
7. Метель, пурга. 8. Сквозняк. 9. Смущенно, растерянно. 12. Трыпка, портянка. 13. Горести; лишения. 14. Натощак. 17. Очки. 18. Первопуток (первая санная дорога). 19. Властелин; владелец. 21. Опухоль. 25. Желчь. 26. Кожевник. 27. Вред. 30. Закалка. 31. Тропинка, тропка. 32. Обязанность; долг.

ПА ВЕРТЫКАЛІ:
1. Справочник. 2. Волешиство. 3. Досмотр. 4. Блаженство. 5. Дрянь; погань. 6. Безопасно. 10. Плотность. 11. Жилетка. 15. Ворон. 16. Донник (бот.). 20. Повесть. 22. Нехватка; недостача. 23. Крашенина (ткань); пестрядь. 24. Ромашка. 28. Напрасно; тщетно. 29. Слог.

Склапа Таццяна КУЗЬМІЧ, г. Віцебск.

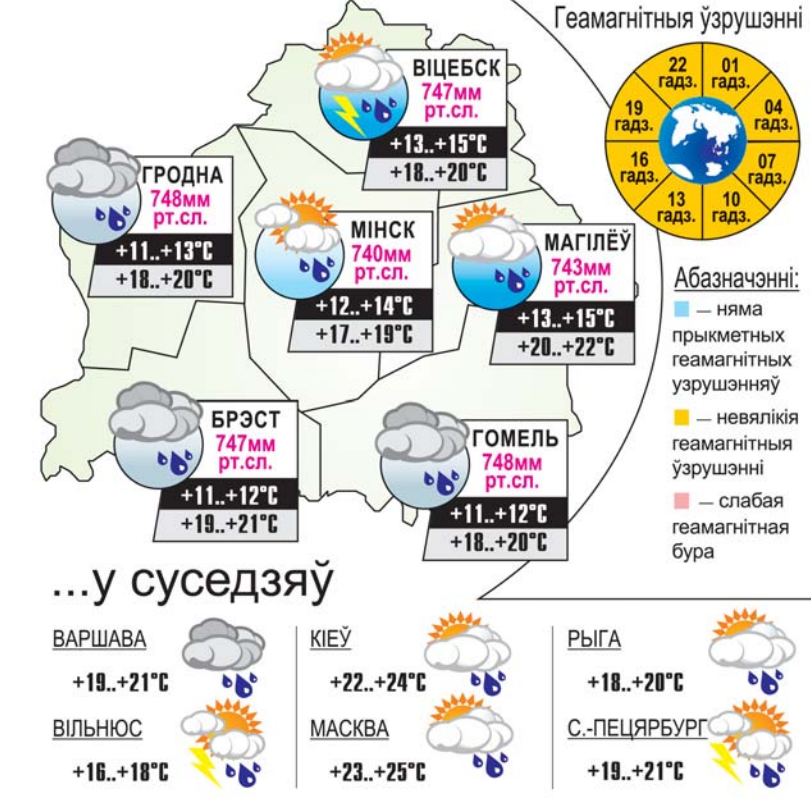
СЁННЯ

Сонца	Усход	Заход	Даўжыня дня
Мінск	— 5.52	20.34	14.42
Віцебск	— 5.38	20.27	14.49
Магілёў	— 5.42	20.24	14.42
Гомель	— 5.43	20.16	14.33
Гродна	— 6.07	20.48	14.41
Брэст	— 6.13	20.45	14.32

Фота Надзеі ІКОЛЕВАЙ.

ЗАЎТРА

Вядучая рубрыка Грына ТАМКОВІЧ. Тэл. 8 (017) 287-18-15

ГАЗОНЫ БЫВАЮЦЬ РОЗНЫЯ

Нават самы сціплы прысядзібны ўчастак грэх не ўпрыгожыць газонам. Ён спалучае дзве важныя якасці: дэкаратыўнасць і практычнасць.

Калі ствараюць рукатворныя лужкі, пераследуюць дзве мэты:

- Эстэтычную. Газон стане выдатным фонам для альпійскай горкі, невялікага вадаёма ці незвычайных кветкавых клумбаў.
- Канструктыўную. Каранёвы пласт газоннага пакрыцця забяспечвае дастатковы ўзровень вільготнасці паветра, бережэ глебу ад эрозіі.

ВІДЫ ДЭКАРАТЫЎНЫХ ГАЗАНАЎ

Партэрны. Элітны. Яго «разыначка» ў роўнай шчыльнай паверхні аднастайнага колеру і нізкім траўстасці. На фоне аksamітнай травы па-асабліваму выглядаюць фантаны і дэкаратыўныя вадаёмы. Галоўная ўмова пры вырошчванні такога газона — плошча травянога пакрыва па памеры павінна пераўзыходзіць плошчу іншых элементаў кампазіцыі.

Насенне для гэтага газона прарастае павольна, ды і разрастацца яно будзе не так хутка, як бы вам хацелася. Перад тым, як прыступіць да сябвы, пераканайцеся, ці дастаткова старанна вы падрыхтавалі і разраўнавалі глебу, бо партэрны газон не пацярпіць ні грудкоў, ні ўпадзін. Травы, якія складаюць гэты від газона, абавязкова шматгадовыя. Выбірайце мятліцу тонкую, мятліцу сабачую, аўсяніцу чырвоную, авечую і даўгалістую. Такія нізкарослыя злакавыя расліны ўтвараюць шчыльны і раўнамерны траўстай аднатоннага ізумруднага адцення.

Звычайны газон вядомы яшчэ як садова-паркавы. Яго месца ў скверах, садах і парках. Гэта шчыльнае пакрыццё з шырокімі сакавітымі сцяблінкамі адрозніваецца зайздросным даўгалеццю, устойлівасцю да высокіх тэмператур, не баіцца механічных пашкоджанняў. Універсальны і практычны лужок для дзіцячых гульняў і пікнікаў.

Насенне для вырошчвання звычайнага газона прарастае даволі хутка. Каштуе яно значна таней, чым насенне партэрнага пакрыцця. Травя такога пакрыцця мае патрэбу ў частай стрыхцы, бо яна вельмі хутка расце летам. Калі ўзброіцца якаснай газонакасілкай з цыліндрычнымі лезамі, яна пакіне на звычайным газоне вельмі эфектыўны цёмныя і светлыя палосы, якія чаргуюцца. Лепш за ўсё фарміраваць травяное пакрыва з насення мятлікаў — лугавага, дуброўнага, аднагадавага; грэбніка звычайнага і цімафеўкі лугавага.

Маўрытанскі газон сваім знешнім выглядам нагадвае малюнічую мазаіку. Ствараюць такі лужок, дадаючы ў траўстай, які ўжо расце, ад 8 да 30 відаў нізкарослых вузкалістых траваў і палыявых кветак. Для маўрытанскага газона выкарыстоўваюць насенне настуркі, маку, васілька, календулы, канюшыны, рамонку.

Трава патрабуе скошвання ўсяго толькі адзін раз у год (вышыня скошанай травы каля 10 см). Газон вельмі непатрабавальны да грунту: аднолькава расце як на ўрадлівых, так і на «прэсных» глебах. Адзіная ўмова для такога пакрыва — багачце сонечных прамянёў. Аднагадовыя расліны, з якіх складаецца маўрытанскі траўстай «дыван» не бяцца засухі, цытуць усе летнія месяцы.

Лугавы газон падобны на маўрытанскі, але знешне больш сціплы.

На вялікіх участках паркаў сеюць тры—пяць відаў шматгадовых злакаў: цімафеўку, аўсяніцу лугавую, грэбнік, жытняк. Характэрная рыса такога лужка — лёгкае занядбанасць. Стрыжка яму не патрэбна наогул! Такія травяныя пакрывы вырошчваюць шляхам падсявання пэўных культур да тых, якія выраслі натуральным шляхам. Для фарміравання прыгожага лужка выкарыстоўваюць травяныя культуры, прыдатныя для вырошчвання партэрнага газона, дадаючы да іх частку верхавых траў і бабовых раслін. Гэта ўсе віды аўсяніцы, канюшыны, пырніку, палыява мятя, каласок духмяны, цімафеўка, жытняк.

АСНОЎНЫЯ ПРАВИЛЫ СТВАРЭННЯ

Участак, дзе будзе неўзабаве зелянец газон, павінен быць роўным.

Адной з асноўных умоў для паспяховага вырошчвання любога віду газона лічаць добры дрэнаж. Лепш за ўсё ўбірае ваду пясчаны грунт, дадатковы дрэнаж яму не патрэбны. А вось каб пазбавіць гліністую глебу ад лішку вады, давядзецца трохі напрацавацца.

Трэба зрабіць на ўчастку хоць бы самую простую сістэму асушэння. Здыміць каля 15 см верхняй ўрадлівай часткі грунту. Падумайце, якім чынам і дзе сфарміраваць схілы, каб вада не застоўвалася. Пакрыццё ніжнюю частку глебы пластом жвіру, камянёў або бітай цэглы вышыняй каля 10 см, старанна ўтрамбуйце.

Наступная на чарзе — пясчаная падушка. Яе пласт вышыняй 10 см таксама шчыльна прыцісніце. Нарэшце выкладзіце раней знятую ўрадлівую глебу на месца, старанна выраўнуўшы і ўтрамбуйце ўчастак.

Каб газон вырас прыгожым, падрыхтуйце для яго вырошчвання якасны грунт. Адным з лепшых варыянтаў будзе натуральная чарназёмная глеба. Паддзізе і адмыслова падрыхтаваная сумесь: злучыце ў роўных прапарцыях торф, пясок і дзярновую зямлю, дадайце туды вапну і мінеральны ўгнаенні.

Для барацьбы з пустазеллем правядзіце мэтанакраваную перакопку глебы, пасля чаго некалькі дзён запар палівайце ўскапаную зямлю вадою — па ўсходах яе зможаць вылічыць пустазелле, якое засталася.

Абавязковы этап у падрыхтоўцы глебы да вырошчвання газона — яе хімічная апрацоўка. Выпушчыце для гэтай працэдурі сухі бязветраны дзень і апрацуйце глебу гербіцыдным сродкам. Каб знішчыць самыя ўстойлівыя пустазелныя культуры, праводзьце апыркванне глебы 1 раз на тыдзень на працягу месяца.

Палова работы зробленая, зараз можна заняцца пасевам ці пакінуць падрыхтаваную глебу на зіму, каб прыступіць да сябвы вясной. Лепш за ўсё саджаць насенне вясной або ў канцы лета. Восенню трава будзе прарастаць больш павольна, таму працэдуры вызначчы час сябвы так, каб да прыходу першых халадоў парасткі выраслі да 10 см.

Насенне падзяліце на дзве часткі: адну засейце ўздоўж будучага газона, другую — папярэч. Не вельмі заглыбляйце насенне (аптымальная глыбіня да 1,5 см), у адваротным выпадку яно не зможа прабіцца скрозь тоўшчу зямлі. Каб візуальна ацаніць шчыльнасць пасеву, насенне змяшайце з пяском 1:1. Пасля сябвы ўчастак прыкатваюць чым-небудзь цяжкім. Так вы паскорыце з'яўленне першых парасткаў. У якасці завяршальнай працэдурі рэкамендуецца пакрыць паверхню грунту невялікім пластом (да 1 см) тарфяной мульчы.

Засеяную тэрыторыю паліваюць кожны дзень. Каб не выміць насенне, якое яшчэ не ўкаранілася, з глебы неабходна карыстацца палівачай з невялікім распырсквальнікам. Чакайце першыя парасткі праз 7-20 дзён пасля пасадкі.

УСМІХНЕМСЯ

У нас апошнім часам была такая спякота, што я не вытрымала і нарэшце паставіла-такі ў доме кандыцынер. І, вы ведаеце, дапамагло — з наступнага дня пайшоў дождж, і на двары стала халаднавата!

— Любы, раскажы мне казку на ноч.
— Я цёбе кахаю. Сні.

Самалійская алімпійская зборная папрасіла прабачэння ў Алімпійскага камітэта пасля таго як даведалася, што парусны спорт і стральба — гэта два розных віды сапартніцтва.

— Алё, Лёша, ты сабаку выгуляў?
— Не, мы з ім пасварыліся.
— Дык ён церпіць?
— Не, таму і пасварыліся!

ЗВЯЗДА БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА

ЗАСНАВАЛІНІКІ: Савет Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, Палата прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь.

РЭГІСТРАЦЫЙНАЕ ПАСВЕДЧАННЕ НУМАР 2 АД 17 ЛЮТАГА 2009 ГОДА, ВЫДАДЗЕНАЕ МІНІСТЭРСТВАМ ІНФАРМАЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ.

Дырэктар — галоўны рэдактар КАРПЮКЕВІЧ Аляксандр Мікалаевіч.

РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ: Н. ДРЫЛА, Н. КАРПЕНКА (першы намеснік галоўнага рэдактара), А. КІПЧУК, А. ЛЯЎКОВІЧ (першы намеснік дырэктара), М. ЛІТВІН (намеснік галоўнага рэдактара), В. МЯДЗЕДЗЕВА (намеснік галоўнага рэдактара), Н. РАСОЛЬКА, С. РАСОЛЬКА, А. СЛАНЕУСКІ (намеснік галоўнага рэдактара), В. ЦЕЛІШУК, Л. ЦІМОШЫК (намеснік галоўнага рэдактара).

Выдавец — Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова «Выдавецкі дом «Звязда».

АДРАС: 220013, г. Мінск, вул. Б. Хмяльніцкага, 10-а.

ТЭЛЕФОНЫ: прыёмная — 287 19 19 (тэл./факс); аддзелаў: пісьмаў — 287 18 64, падпіскі і распаўсюджвання — 284 44 04, сакратарыята — 292 05 82, адказных за выпуск дадаткаў: «Чырвоная змена» — 292 44 12; «Мясцовыя самаіраванне» — 292 44 12, упасных карэспандэнтаў: у Брэсце: 20 37 98, Віцебску: 43 23 74, Гродне: 43 25 29, Гомелі: 28 27 27, Магілёве: 32 74 31, па Мінскай вобл.: (017) 292 21 03; бухгалтэры: 287 18 81.

http://www.zviazda.by;
e-mail: info@zviazda.by,
(для зваротаў): zvarot@zviazda.by

Аўтары апублікаваных матэрыялаў нясуць адказнасць за падбор і дакладнасць фактаў. Іх меркаванні не заўсёды супадаюць з меркаванням рэдакцыі. Рэдакцыя па сваім меркаванні адбірае і публікуе адрасаваныя ёй пісьмы. Перадрук матэрыялаў, апублікаваных у «Звяздзе», толькі з дазволу рэдакцыі.

Матэрыялы, пазначаныя гэтым значком, носяць рэкламны характар. Адказнасць за змест рэкламы нясуць рэкламдаўцы.

Газета адукувана ў Рэспубліканскім універсітэце прапраямнае «Выдавецтва «Беларускі Дом друку» ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004.

220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 79. Выходзіць 5 разоў на тыдзень. Тыраж 20.008. Індэкс 63850. Зак. № 3260.

М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Нумар падпісаны ў 19.30
16 жніўня 2016 года.